

STORTINGET

Representantforslag 194 S

(2017–2018)

fra stortingsrepresentantene Martin Henriksen, Torstein Tvedt Solberg, Mani Hussaini, Marit Arnstad, Marit Knutsdatter Strand, Audun Lysbakken, Mona Fagerås og Hadia Tajik

Dokument 8:194 S (2017–2018)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Henriksen, Torstein Tvedt Solberg, Mani Hussaini, Marit Arnstad, Marit Knutsdatter Strand, Audun Lysbakken, Mona Fagerås og Hadia Tajik om tillitsreform i skolen

---

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at man har et stort ansvar for å ivareta og utvikle en inkluderende felleskole som gir alle barn like gode muligheter for å mestre og lykkes i opplæringen og i senere arbeidsliv. En god skole forutsetter at dyktige lærere og andre voksenpersoner gis tid og tillit til å følge opp hver enkelt elev og til å tilrettelegge undervisningen slik at elevene kan lære på den måten de lærer best.

Forslagsstillerne vil vise til Innst. 447 S (2016–2017), jf. Dokument 8:131 S (2016–2017), der komiteens flertall bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti understreker at styringen av skolen ikke kan bygge på kontroll og mistillit, men at det må utvikles et kvalitetsvurderingsystem som fremmer elevenes læring, som bygger på tillit og som øker lærernes profesjonelle handlingsrom. Forslagsstillerne frykter at det samlede omfanget av testing, kartlegging og ulike systemer som måler kvantitative størrelser, ikke fanger opp alle forhold som gir kvalitet og læring for elevene. Det er en fare for at systemet gir en målforskyving bort fra skolens brede samfunnsmandat og faktorer som ikke enkelt kan måles. En slik

innsnevring av kunnskapsbegrepet kan skje på bekostning av skolens formålsparagraf og overordnet del av læreplanen og skolens brede samfunnsmandat.

Tidsbruk og overstyring av lærernes yrkesutøvelse

Lærernes kompetanse og erfaring er grunnmuren en må bygge på for å gjøre skolen enda bedre. Men det hjelper verken med dyktige lærere eller etter- og videreutdanning dersom lærerne tvinges til å bruke tiden sin på å rapportere om elever som sliter, i stedet for å hjelpe dem. Forslagsstillerne vil ha en skole som gir lærerne mer tid til elevene, viser mer tillit til lærerne som profesjonsutøvere og tar hensyn til skolens brede samfunnsoppdrag om å utdanne hele mennesker. Forslagsstillerne merker seg også at det nasjonale kvalitetsvurderingsystemet (NKVS) i dag bare måler en begrenset del av skolens formål og samfunnsoppdrag. Derfor vil disse se kritisk på dokumentasjonskravene og gjennomgå bruken av prøver og tester for å sikre at de bidrar til mer og bedre læring.

Forslagsstillerne viser til at en av konklusjonene fra ekspertutvalget som utredet «lærerrollen» (2016), er at lærerne er «overlesset med forventninger», og at lærerne siden tusenårsskiftet i større grad enn før er blitt iverksetter av politikk som kommer ovenfra. I rapporten «Om lærerrollen. Et kunnskapsgrunnlag» peker ekspertgruppen på at dette har skapt et skifte for lærerprofesjonen. Den offentlige samtalen om utdanning har også skiftet karakter: Læreres arbeid, deres kompetanse og hva de oppnår med sin innsats, omtales av mange ofte ensidig og snevert. Dette er sannsynligvis en vesentlig årsak til mange læreres opplevelse av manglende tillit mellom lærerprofesjonen og utdanningsmyndighetene nasjonalt og lokalt. Det handler både om pålegg fra sentrale og lokale skolemyndigheter som kan være i

konflikt med profesjonenes faglige vurderinger, tidstyver i form av økt rapportering og testing og målforskyving bort fra skolens brede samfunnsmandat til fordel for mer kvantitative mål.

Resultatbasert styring, hvor kvaliteten uttrykkes med et fåtall kvantitative indikatorer, avspeiler dårlig det faktum at de læringsprosessene lærerne leder, er komplekse og usikre. Skolene bør selv, basert på faglige vurderinger, få større frihet til å velge hvilke kartlegginger og prøver som skal gjennomføres i deres skole. Det er en faglig oppgave, ikke en politisk oppgave, å velge faglige verktøy. Lærernes faglige vurderinger om kvalitet og egnethet for å styrke elevenes læring, skal vektes tungt før skolen kan pålegges å gjennomføre prøver, tester og kartlegginger ut over det som er fastsatt nasjonalt.

Dette kan tydeliggjøres ved at Stortinget i større grad avklarer i opplæringsloven hvilken kompetanse og beslutningsmyndighet som skal ligge hos profesjonen på skolenivå. Dette vil kunne redusere den politiske innblanding i avgjørelser som må aksepteres som faglige. Konkret må målet være å få bukt med overdreven rapportering og obligatoriske tester og politisk detaljstyring som pålegger skolene spesifikke faglige program og metoder som vedtas på kommunalt nivå.

En tillitsreform for hele skolens virksomhet

Skolen drives av kommuner og fylkeskommuner, samt ulike private virksomheter, men under et nasjonalt, forpliktende plan- og regelverk. Det viktigste utviklingsarbeidet i skolen skjer derfor på hver enkelt skole. Arbeidet som skjer i skolen, skal bidra til å fremme samarbeid med elevene og sikre deres medvirkning og allsidige læring og forberede dem til å møte fremtidens samfunns- og arbeidsliv som deltagende demokratiske medborgere. En god skole forutsetter sterke profesjonskollektiv, men også at skoleledere får et handlingsrom til å bygge og lede laget rundt elevene. Innenfor et slikt faglig fellesskap må lærere ha tid og tillit til å følge opp alle elever. For å kunne arbeide som profesjonelle pedagoger og bruke ekspertisen de har skaffet seg gjennom en lang og grundig utdanning, må lærerne ha tillit, ikke bare fra ledelsen ved skolen og skolemyndighetene, men også fra foreldrene.

Forslagsstillerne mener at en tillitsreform må innrettes mot hele skolens virksomhet og omhandle både lærere og skoleledere. Den må markere et tydeligere skille mellom det politiske nivået, som skal stille overordnede forventninger og gi retning og mandat for skolens virksomhet, skoleledernivået, som skal analysere, vurdere organisering og gjøre lokale prioriteringer, og profesjonsnivået, som skal velge innretning og metoder for planlegging og gjennomføring av undervisning, vurdering og oppfølging i skolen.

Det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet skal være så godt og gjennomarbeidet at det også kan ivareta

kommunale og private skoleeieres behov for kvalitetsvurdering. Et slikt enhetlig system skal bidra til å begrense det totale omfanget av krav og forventninger som stilles til skolen, og redusere antallet rapporteringskrav, obligatoriske tester og kartleggingsprøver. Kvalitetsvurderingssystemet må fungere som pedagogisk støtteverktøy for lærerne, i tillegg til å gi god informasjon om utviklinga i skolen til skoleeier, myndigheter, skoler og lærere. Det bør vurderes om ett kvalitetsvurderingssystem kan ivareta begge formål, eller om disse bør skilles.

Involvering av lærere i arbeidet med nye læreplaner

Forslagsstillerne viser til behandlingen av Meld. St. 28 (2015–2016), der et enstemmig storting støttet en grundig nasjonal prosess i arbeidet med å fornye læreplanene og videre understreket at en slik prosess skulle gjennomføres med bred involvering, jf. Innst. 19 S (2016–2017). Forslagsstillerne vil understreke hvor viktig det er at både elev- og studentorganisasjonene, lærernes organisasjoner, skolelederne, kommunene og arbeidslivet ikke bare må involveres i denne prosessen, men ha reell mulighet til å påvirke og bidra til at de nye læreplanene blir et løft som tar norsk skole inn i fremtiden. Forslagsstillerne etterlyser en plan for hvordan dette kan ivaretas. I sammenheng med den pågående fagfornyelsen må det tas særskilt grep for å innhente skolens og profesjonenes erfaringer og synspunkter med kvalitetsvurderingssystemet.

Lærerne er pålagt mye rapportering som fokuserer mer på styring enn innhold. Dette utnytter ikke den fagkompetansen som finnes i skolen, godt nok. Mange lærere, skoleledere og skoleeiere opplever også at det lokale arbeidet med læreplaner er for tidkrevende, og at det i enkelte tilfeller medfører unødvendig dobbeltarbeid. Det faglig samarbeidet som handler om profesjonell tolkning og operasjonalisering av læreplanverket, bør styrkes. Økt tverrfaglighet, profesjonalitet og metodeansvar innebærer at lærere må samarbeide godt med hverandre. I dag er det for liten tid og mulighet for det faglige samarbeidet, og mange opplever at denne tiden tas fra læreres begrensede tid til eget for- og etterarbeid.

Det er også sentralt at fremtidens lærerutdanning må være oppdatert på skolen og skolefagenes innhold og organisering, og videre at det er sentralt med en god kobling mellom universitets- og høyskolesektoren og skoleverket, også når det kommer til fagfornyelsen i skolen. Derfor må nye læreplaner også få konsekvenser for innholdet i lærerutdanningene.

Tillitsledelse i skolen

Tillitsledelse forutsetter sterkere relasjoner og bedre dialog med de ansatte. Tillit bygges i dialog mellom ledere og ansatte, men også gjennom et fungerende partssamarbeid. En tillitsreform forutsetter gode ram-

mevilkår for organisasjonsarbeid på skolenivå. Dette vil i hovedsak løses på kommunalt og fylkeskommunalt nivå, men klart uttrykte forventninger fra nasjonalt hold skal gi retning til arbeidet. Konkret må det være en målsetting å redusere unødvendig rapportering, testing og innføring av ulike pålagte programmer og metoder. Med dette følger et tilsvarende ansvar hos lærerne for å vurdere hvilke metoder og verktøy som er best egnet i det pedagogiske arbeidet, og at lærerne gis gode muligheter til kompetansepåfyll.

Det er et særskilt ledelsesansvar å se til at lærere har tilfredsstillende kompetanse, og at yrkesutøvelsen er i tråd med forventninger og krav som stilles til lærerrollen. Det forventes blant annet at lærere skal kunne anvende systematisert, forsknings- og erfaringsbasert kunnskap. Lærere må bruke sitt faglige skjønn i mange komplekse utfordringer. Dette er situasjoner som for eksempel ikke kan håndteres av ulike masseproduserte pedagogiske programmer. Tillitsbasert ledelse handler om å anerkjenne behovet for faglig skjønn som en viktig del av lærerprofesjonens yrkesutøvelse, og at lærerne får rammer som gjør dette mulig.

Forslagsstillerne vil påpeke at en tillitsreform ikke betyr at storting, regjering og lokale skolemyndigheter avstår fra å ha meninger om skoleutviklingen, ta skolepolitiske initiativ eller stille tydelige forventninger til skoleeiere, skoleledelse og lærerne. Like fullt er det viktig å understreke skolemyndighetenes legitime rett og plikt til å utøve kontroll og sikre at de har tilstrekkelig kunnskap og styringsinformasjon om skolens kvalitet og måloppnåelse.

Når man opplever tillit, vil man som regel yte mer tilbake. Hvis mekanismene i tillitsbasert ledelse fungerer, får man mer innovasjon, mindre byråkrati – og bedre opplæring for elevene. Forslagsstillerne vil skape en skole der lærere og skoleledere gis mer tillit til å vurdere hva deres elever trenger, og hvordan de skal evalueres og følges opp. Det gir større frihet til å konsentrere seg om undervisning og læring. Derfor bør en avbyråkratisere skolen ved å fjerne tidstyver og unødvendig rapportering og dokumentasjon.

En tillitsreform hviler på profesjonenes evne og vilje til å ta ansvar for utviklingen i skolen, basert på overordnede mål og ønsker satt av Stortinget, en forsknings- og kunnskapsbasert praksis og en grunnleggende og uttalt tillit til lærernes og skoleledernes faglige arbeid og vurderinger. Økt tillit gir også økt ansvar.

Overordnede prinsipper for en tillitsreform

Forslagsstillerne mener følgende prinsipper bør ligge til grunn for en tillitsreform:

1. Færre, men mer tydelige mål: Kvalitetsutvikling i skolen skal bygge på få overordnede mål, der profesjonen blir inkludert i målutformingens nasjonalt og lokalt. Det totale omfanget av rapportering og

dokumentasjonskrav på nasjonalt og lokalt nivå må ivareta lærernes tid til eleven og det profesjonelle handlingsrommet.

2. Styring som speiler skolens mandat: Mål og kvalitetsindikatorer skal speile skolens brede samfunnsmandat og kunnskapssyn. Kvalitetsvurderingssystemets hovedformål er å støtte opp under elevenes læring og være et pedagogisk støtteverktøy for lærerne.
3. Medbestemmelse og tillit: Reell medbestemmelse og tillit skal prege samarbeidet mellom skoleeier, skoleledelse og lærerprofesjonen på alle nivåer.
4. Profesjonsfelleskap: Sterke profesjonsfelleskap skal være bærebjelken i skolens faglige arbeid og utvikling. Nasjonale og lokale skolemyndigheter skal legge til rette for dette arbeidet.
5. Profesjonelt ansvar: Den profesjonelle lærer har metodeansvar og gis et stort faglig handlingsrom. Dette inkluderer ansvaret for å vurdere metoder og innretning av undervisning og evaluering, basert på beste tilgjengelige kunnskap og forskning.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen om å innføre en tillitsreform i skolen som bygger på de overordnede prinsippene som er omtalt i Dokument 8:194 S (2017–2018).
2. Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg der partene, lærerutdanningsinstitusjonene, elever, lærerstudenter, skoleeiere og skoleledere er representert, for å gjennomgå det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, og senest innen våren 2019 fremme forslag til endringer i samsvar med prinsippene for tillitsreformen.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for at det totale omfanget av rapportering og dokumentasjonskrav på nasjonalt og lokalt nivå reduseres, slik at lærernes tid til eleven og lærernes handlingsrom ivaretas.
4. Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i opplæringsloven for å klargjøre og styrke lærernes faglige skjønn- og beslutningsmyndighet.
5. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fagfornyelsen gjennomgå dagens eksamenssystem og se på hvordan standpunktutvikling og eksamen samlet sett kan gi pålitelig og relevant informasjon om elevenes kompetanse.
6. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene utarbeide en konkret og forpliktende plan for hvordan profesjonsfelleskapet kan styrkes, uten at dette

går på bekostning av læreres egen tid til for- og etterarbeid.

7. Stortinget ber regjeringen sørge for at ansettelsesavtaler med skoleledere og rektorer ikke kan inne-

holde detaljerte målkrav og indikatorer knyttet til elevresultater.

10. april 2018

Martin Henriksen

Torstein Tvedt Solberg

Mani Hussaini

Marit Arnstad

Marit Knutsdatter Strand

Audun Lysbakken

Mona Fagerås

Hadia Tajik